CSÁNYI RÓBERT: Tanulmányi eredményesség és bennmaradás az Apáczai ösztöndíjprogramban

Kulcsszavak: hátrányos helyzetű tanulók, szakképzés, ösztöndíjprogram, mentorálás, longitudinális elemzés, disadvantaged students, vocational education and training, scholarship program, mentoring, longitudinal analysis

A GINOP_PLUSZ-5.3.1 projekt keretében megvalósuló Apáczai ösztöndíjprogram a tehetséges, hátrányos helyzetű szakképzésben tanuló fiatalok tanulmányainak támogatását szolgálja. A programban való részvételre olyan nappali tagozaton első szakmát szerző fiatalok pályázhatnak, akiknek az előző tanév végi tanulmányi átlaga legalább 3,50, valamint rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülnek, hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűek. A tanulók a tanulmányi eredményük alapján sávosan növekvő havi ösztöndíjra, valamint mentori támogatásra jogosultak. A kutatás célja annak vizsgálata, hogy mely tényezők befolyásolják (a) a tanulók teljesítményét, és (b) az ösztöndíj-jogosultság megtartását. A hátrányos helyzetű tanulók számos országban felülreprezentáltak a szakképzésben, az iskolai bennmaradásuk mindenhol kiemelt szakpolitikai kérdés (Education at a Glance, 2023). A kutatások szerint az ösztöndíj önmagában kevésbé hatékony, mint a mentorálást is tartalmazó komplexebb támogatási rendszerek alkalmazása (Cedefop 2022; Ibarrarán et al. 2012). A kutatásban az ösztöndíjprogram két tanévében (2023/24. és 2024/25.) résztvevő tanulók (N = 6808) adatainak elemzése történt meg. Tanulmányi teljesítményként a programba lépés előtti tanév végi átlag, valamint a programban töltött tanév végi átlag különbségét definiáltam, így az induló különbségeket kontrollálni lehetett. A program eredményességének másik indikátoraként a tanulók ösztöndíj jogosultságának megtartását, azaz az első tanév végén a 3,50 tanulmányi átlag elérését használtam. Az összefüggések vizsgálata többváltozós regressziós modellekkel történt. A tanulók teljesítménye a programban töltött első tanév végére szignifikánsan csökkent, ennek oka döntően az általános iskola és a szakképzés közötti átmenet hatása. A tanulmányi átlag visszaesése szinte teljes egészében a 9. évfolyamhoz kötődik (β1 = - 0,35), a magasabb évfolyamos tanulók gyakorlatilag megtartották az eredményüket. A magasabb induló átlagú tanulók nagyobb visszaesést mutattak (β2 = - 0,20), a technikumi tanulók eredménye enyhén nagyobb mértékben romlott (β3 = - 0,11), mint a szakképzősöké. A halmozottan hátrányos helyzetű tanulók (β4 = - 0,08), valamint a fiúk (β5 = - 0,05) teljesítménye is kedvezőtlenebbül alakult. Az ösztöndíj jogosultságának megtartásának szempontjából legerősebben a magas belépési átlag támogatja a tanulókat (β1 = 2,32). Nagyobb eséllyel veszítik el a jogosultságot a 9. évfolyamos belépők (β2 = - 1,32), a halmozottan hátrányos helyzetű tanulók (β3 = - 0,25), valamint a fiúk (β4 = - 0,21). A kutatás oktatási vonatkozásai tekintetében kiemelendő, hogy az ösztöndíjprogramban részt vevő tanulók eredményességét számos tényező befolyásolja. A mentorálás során kiemelt figyelmet szükséges fordítani a 9. évfolyamos, halmozottan hátrányos helyzetű és fiú tanulók támogatására.

Az Európai Unió
társfinanszírozásával